

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เนื้อหาในบทนี้เป็นการนำเสนอการสรุปผล การอภิปรายผล ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย เรื่องสนใจ “รูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอิทธิพลของประสิทธิภาพการดำเนินงานมีผลต่อผลการดำเนินงานของการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสำหรับกลุ่มสินค้าเกษตร ในการใช้ประโยชน์จากการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนและการบริหารจัดการโซ่อุปทาน เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้เทคนิคการวิจัยแบบวิธีผสมผสาน (Mix-Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งการเก็บข้อมูลในส่วนของวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 ท่าน (กลุ่มระดับดี จำนวน 4 ท่าน กลุ่มระดับปานกลาง จำนวน 4 ท่าน และกลุ่มระดับปรับปรุง จำนวน 4 ท่าน) ลูกค้าของกลุ่มสินค้าเกษตรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 ท่าน ซึ่งได้คัดเลือกจาก 10 อำเภอ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยจะทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน 384 ชุด และดำเนินการสัมภาษณ์ไปพร้อม จากกลุ่มตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 อำเภอ จำนวน 369 แห่ง 6,167 ราย

จากนั้นทำการบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS version 23 และการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ จำนวน (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ว่ามีการแจกแจงแบบปกติ (Normal distribution) พิจารณาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) และทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรสังเกตได้ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ในเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation matrix) ทำการทดสอบความสอดคล้อง กลมกลืนของตัวแบบการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแบบการวิจัยเพื่อทดสอบสมมุติฐาน โดยใช้เทคนิคโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป AMOS และเปรียบเทียบขนาดของอิทธิพลของตัวแปรเหตุและตัวแปรผลที่อยู่ในรูปของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Causal relationship) โดยเมื่อได้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

แล้ว ผู้วิจัยได้นำมาดำเนินการจัดการสัมภาษณ์และสนทนากับผู้เชี่ยวชาญด้าน โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และผู้รับผิดชอบจากสำนักงานการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยืนยันตัวแบบที่ได้จากการวิจัยและนำข้อค้นพบมานำเสนอในเรื่องการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนสินค้าการเกษตรหรือวิสาหกิจชุมชนประเภทอื่นๆ ในประเทศไทย

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของประสิทธิภาพการดำเนินงานมีผลต่อผลการดำเนินงานของการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยข้อมูลเบื้องต้นของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 65.89 อายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.61 วุฒิการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 49.48 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 78.37 ที่มีระดับรายได้ต่อเดือนจากการประกอบวิสาหกิจชุมชนประมาณ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.93 และระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้อยกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.77 ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปผลอิทธิพลของประสิทธิภาพการดำเนินงานมีผลต่อผลการดำเนินงานของการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าการเกษตรอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้ดังนี้

1.1 ด้านการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Community)

ผลการวิจัยด้านการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความร่วมมือ (Collaboration) ด้านผู้นำ (Leader) ด้านสมาชิก (Member) ด้านหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (Government and Company) และด้านทุนทางวัฒนธรรม (Culture) พบว่า 1) ด้านความร่วมมือ(Collaboration) สูงที่สุดคือ การรวมกลุ่มเครือข่าย รองลงมาคือการรวมกลุ่มจากสตรีแม่บ้าน 2) ด้านผู้นำ (Leader) สูงที่สุดคือ ผู้นำมีความน่าเชื่อถือ รองลงมาคือ ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านสมาชิก (Member) สูงที่สุดคือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของกลุ่ม รองลงมาคือสมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการประชุม หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม 4) ด้านหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (Government and Company) สูงที่สุดคือ กลุ่มได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐในการให้ความรู้ รองลงมาคือกลุ่มได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานเอกชนเข้ามาให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การผลิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และ 5) ด้านทุนทางวัฒนธรรม (Culture) สูงที่สุดคือกลุ่มมีการนำศิลปะ วัฒนธรรม ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้เพื่อการออกแบบ และผลิตสินค้า รองลงมาคือกลุ่มมีการนำศิลปะ วัฒนธรรม ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานภูมิปัญญาสากล เพื่อใช้ในการออกแบบและผลิตสินค้า

1.2 ด้านการจัดการโซ่อุปทาน (SCOR Model)

ผลการวิจัยด้านการจัดการโซ่อุปทานที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการจัดการโซ่อุปทาน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการวางแผน (Planning) ด้าน

การจัดหาวัตถุดิบ (Procurement) ด้านการผลิต (Manufacturing) ด้านการส่งมอบ (Delivery) ด้านการส่งคืน (Returning) และด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน (Support Operation) พบว่า 1) ด้านการวางแผน (Planning) สูงที่สุดคือวางแผนความต้องการสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า รองลงมาคือวางแผนการรับสินค้าคืน 2) ด้านการจัดหาวัตถุดิบ (Procurement) สูงที่สุดคือ ตรวจสอบวัตถุดิบที่จัดหาที่จะผลิตเองหรือสั่งซื้อ รองลงมาคือจัดหาวัตถุดิบ โดยให้ความสำคัญจากภายในชุมชนหรือสมาชิก 3) ด้านการผลิต (Manufacturing) สูงที่สุดคือ ผลิตสินค้าและกำจัดของเสียโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ นำเอกลักษณ์ของชุมชนมาผลิตสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า 4) ด้านการส่งมอบ (Delivery) สูงที่สุดคือ การขนส่งสินค้าด้วยวิธีที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า รองลงมาคือ คำนึงถึงความถูกต้องของสินค้ารวมทั้งเอกสารการส่งมอบ 5) ด้านการส่งคืน (Returning) สูงที่สุดคือ รับคืนจากลูกค้าที่ไม่พึงพอใจในสินค้า รองลงมาคือ ซ่อมแซมหรือบริการหลังการขาย และ 6) ด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน (Support Operation) สูงที่สุดคือ มีสิ่งอำนวยความสะดวก น้ำ ไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต สนับสนุนการดำเนินวิสาหกิจชุมชน รองลงมาคือทดสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ได้ตามมาตรฐานหน่วยงานภาครัฐ

1.3 ด้านความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน (BSC)

ผลการวิจัยด้านความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการเงิน (Finance) ด้านลูกค้า (Customer) ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process) และการเรียนรู้และการเติบโต (Learning) พบว่า 1) ด้านการเงิน (Finance) สูงที่สุดคือ มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน ซึ่งสมาชิกกลุ่มสามารถตรวจสอบได้ รองลงมาคือมีการแบ่งปันผลกำไรให้แก่สมาชิกกลุ่มในรูปแบบเงินปันผล 2) ด้านลูกค้า (Customer) สูงที่สุดคือ ผลิตสินค้าได้ตามขนาดสินค้าและปริมาณที่ลูกค้าสั่งซื้อ รองลงมาคือได้รับความไว้วางใจเพื่อเป็นตัวอย่างในการให้บริการและเข้าเยี่ยมชมแหล่งผลิต 3) ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process) สูงที่สุดคือ มีการสรรหาแรงงานจากในชุมชนที่จัดตั้งกลุ่ม รองลงมาคือ มีวิธีการคัดเลือกแรงงานให้ตรงตามลักษณะงานและความถนัดของแรงงาน และ 4) การเรียนรู้และการเติบโต (Learning) สูงที่สุดคือ มีการอบรม และพัฒนาทักษะในการผลิตให้พนักงาน รองลงมาคือ มีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ

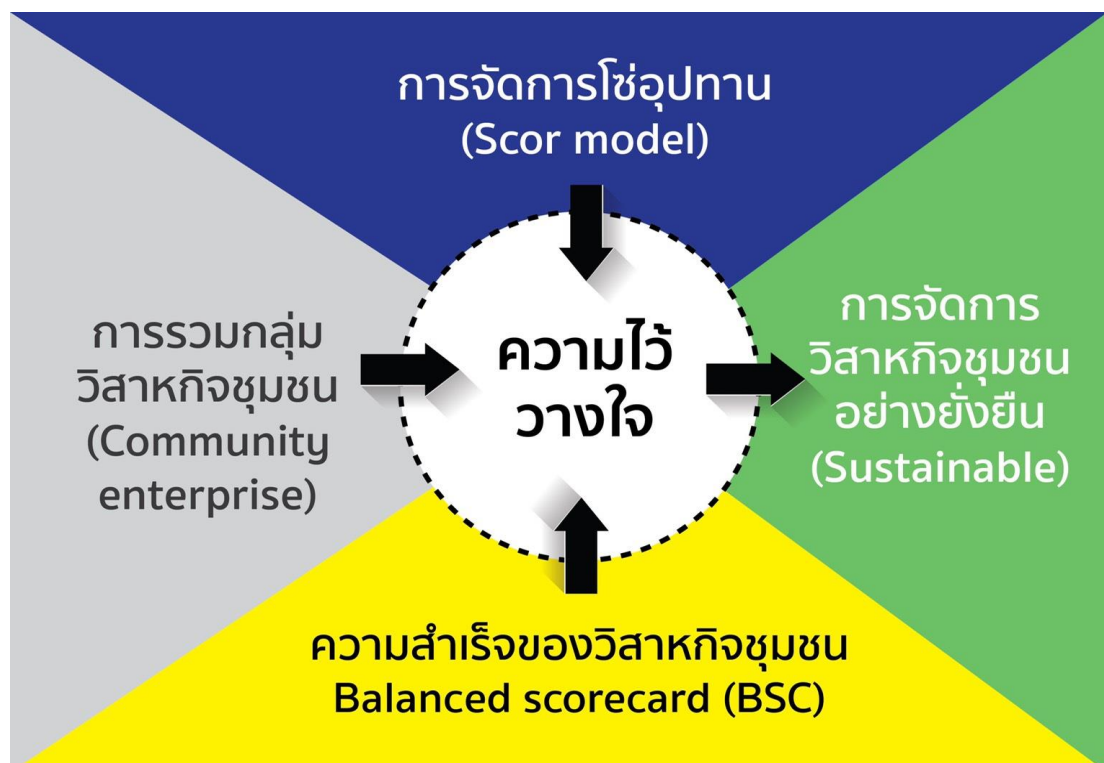
1.4 ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable)

ผลการวิจัยด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านสังคม (Social) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ด้านเศรษฐกิจ (Economy) และ ด้านความพอเพียง (Sufficiency) พบว่า 1) ด้านสังคม (Social) สูงที่สุดคือ มีการให้ความช่วยเหลือกับสมาชิกในกลุ่ม ที่ได้รับความเดือดร้อนในยามฉุกเฉิน รองลงมาคือมีส่วนร่วมในกิจกรรม และให้การสนับสนุนด้านสาธารณะกับชุมชน 2) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) สูงที่สุดคือ สภาวะแวดล้อมของชุมชนหรือชื่อเสียงของชุมชน ส่งผล

ต่อการขายสินค้าและบริการ รองลงมาคือ จัดการของเสียโดยคำนึงถึงสถานะแวดล้อมของชุมชน 3) ด้านเศรษฐกิจ (Economy) สูงที่สุดคือ การดำเนินงานของกลุ่ม คำนึงถึงผลในระยะยาวมากกว่าผลกำไรในระยะสั้น รองลงมาคือ การดำเนินงานของกลุ่ม คำนึงถึงการเติบโตไปด้วยกันของเศรษฐกิจของสมาชิกในกลุ่ม และ 4) ด้านความพอเพียง (Sufficiency) สูงที่สุดคือ กลุ่มสามารถปรับการดำเนินวิสาหกิจชุมชนได้ทันทั่วทั้งกับสภาพเศรษฐกิจและพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลง รองลงมาคือ กลุ่มมีการวางแผนการผลิตสินค้า และการจำหน่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่กระทบต่อวิถีชีวิตตนเองและชุมชน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการ ไร่ชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่าปัจจัยหลายประการที่นำไปใช้ในการสร้าง

การพัฒนารูปแบบการจัดการ ไร่ชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นตัวแบบหรือโมเดลการจัดการ ไร่ชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ที่แสดงให้เห็นถึงผลการวิจัยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการจัดการ ไร่ชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนให้มีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืน ผู้วิจัยจึงขอเสนอการสร้างรูปแบบการจัดการ ไร่ชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน สามารถอธิบายดังแสดงตามภาพประกอบที่ 5.1

ภาพประกอบที่ 5.1 โมเดลการจัดการ ไร่ชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน

จากภาพประกอบที่ 5.1 แสดงให้เห็นว่าการที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรจะประสบความสำเร็จและยั่งยืนได้นั้น ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนต้องมีการบริหารจัดการตั้งแต่เริ่มต้นในการจัดตั้งกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนนั้นต้องมีความร่วมมือกันภายในองค์กร ผู้นำ สมาชิก ร่วมกันนำทุนทางวัฒนธรรมของในชุมชนและท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการผลิตสินค้าของกลุ่มรวมทั้งต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่กำกับดูแลและภาคเอกชน นอกจากนี้ก็ต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การวางแผนการจัดการโซ่อุปทานตั้งแต่การเริ่มต้นการผลิตสินค้าจนถึงการส่งมอบสินค้า ที่ต้องมีการตอบสนองความต้องการของลูกค้า การประกอบกิจการกลุ่มต้องมีปัจจัยหลายอย่างเป็นองค์ประกอบ เช่น การเงิน ลูกค้า กระบวนการจัดการภายใน การเรียนรู้และการเติบโต เป็นต้น และสิ่งสำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องสร้างให้ลูกค้าเกิดความไว้วางใจและเชื่อถือในตัวคุณภาพของสินค้าของกลุ่ม การจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนต้องมีการเข้าถึงสิ่งแวดล้อมของในชุมชน เพราะเป็นการผลิตสินค้าที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชน ต้องช่วยการรักษาภาพลักษณ์ของชุมชน และกลุ่มต้องสามารถปรับการดำเนินการของกลุ่มได้ทันทั่วทั้งกับสภาพเศรษฐกิจและพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทาง ในการสร้างรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชน (Community) เริ่มต้นในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นต้องมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ความร่วมมือ (Collaboration) ความร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มในการร่วมกันดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

1.1.2 ผู้นำ (Leader) ผู้นำต้องมีความน่าเชื่อถือ และมีมนุษยสัมพันธ์ต้องสร้างความไว้วางใจให้กับให้กับสมาชิกของกลุ่ม และต้องสร้างความไว้วางใจในเรื่องคุณภาพสินค้าและบริการให้กับลูกค้า

1.1.3 สมาชิก (Member) กลุ่มต้องมีการแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิก ในการบริหารจัดการกลุ่ม และต้องมีการเรียนรู้และต้องมีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ

1.1.4 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน (Government and Company) หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในการกำกับดูแล และสนับสนุนในการให้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มและสนับสนุนงบประมาณ ส่วนภาคเอกชนมีบทบาทในด้านการสนับสนุนในการให้องค์ความรู้ และสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมของกลุ่มเพื่อเป็นการช่วยเหลือสังคม

1.1.5 ทุนทางวัฒนธรรม (Culture) ร่วมกันสำรวจและหาอัตลักษณ์ของสินค้า โดยดูจากทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มมีการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการผลิตสินค้าเกษตรของกลุ่ม

2.2 ด้านการจัดการโซ่อุปทาน (SCOR Model) กลุ่มต้องมุ่งเน้นในเรื่องการบริหารจัดการธุรกิจ มีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

2.2.1 การวางแผน (Planning) วางแผนการผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า ทำให้ต้องมีการสำรวจความต้องการสินค้าก่อนจะได้ผลิตสินค้าได้ถูกต้องและวางแผนการสั่งซื้อวัตถุดิบ

ที่ใช้ในการผลิตและตรวจสอบเพื่อให้มีคุณภาพ การวางแผนการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้า มีหลายช่องทาง อาทิเช่น การจัดแสดงสินค้า การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) เฟสบุ๊ก เป็นต้น

2.2.2 การจัดหาวัตถุดิบ (Planning) ควรเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพดีจากแหล่งภายในชุมชน หรือสมาชิกกลุ่มเพื่อการประหยัดต้นทุนในการขนส่ง และคำนวณตามความต้องการในการผลิตสินค้า รวมถึงการคำนวณเพื่อตามฤดูกาลที่ขาดแคลน บางครั้งก่อนที่จะทำการผลิตสินค้าอาจต้องคำนวณว่า ปริมาณการสั่งซื้อมากน้อยพอกับค่าใช้จ่ายในการผลิตในแต่ละครั้งหรือไม่

2.2.3 การผลิตสินค้า (Manufacturing) เป็นการกำหนดวิธีการผลิตและกระบวนการผลิต ให้สอดคล้องกับสินค้าและความต้องการของลูกค้าและควบคุมการผลิตสินค้าในแต่ละครั้งให้ได้ คุณภาพเหมือนเดิมและการนำเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนมา ร่วมกับการผลิตสินค้าก็อาจเป็นเสน่ห์ หรือเพิ่มมูลค่าการผลิตสินค้าให้กับวิสาหกิจชุมชนได้เพิ่มขึ้น

2.2.4 การส่งมอบสินค้า (Delivery) กลุ่มควรมีการกำหนดเวลาในการส่งมอบสินค้าให้ ตรงกับเวลาที่ได้สัญญาไว้กับลูกค้าทันที่ และควรดูแลสินค้าให้อยู่ในสภาพดีจนกว่าจะถึงการส่ง มอบให้ลูกค้า

2.2.5 การส่งคืน (Returning) การส่งคืนเป็นการดูแลและบริการหลังการขายเพื่อให้ลูกค้า เกิดความไว้วางใจในตัวสินค้าและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมากยิ่งขึ้น อาทิเช่น รับคืนสินค้าจากลูกค้าที่ชำรุด เสียหายหรือมีการรับคืนจากลูกค้าที่ไม่พึงพอใจในตัวสินค้า แต่อาจต้องคำนึงถึงต้นทุนของการผลิต สินค้าด้วย เป็นต้น

2.2.6 การสนับสนุนการดำเนินงาน (Support Operations) นอกจาก มีสิ่งอำนวยความสะดวก น้ำ ไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต สนับสนุนการดำเนินวิสาหกิจชุมชนแล้ว กลุ่มสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการกลุ่มได้ เช่น การบันทึกรายการที่ลูกค้าสั่งซื้อในแต่ละครั้ง และการลง บันทึกรายรับรายจ่าย เป็นต้น

2.3 ด้านความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน (BSC) มีหลายปัจจัยที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องคำนึง ดังนี้

2.3.1 การเงิน (Finance) มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินซึ่งสมาชิกกลุ่มสามารถตรวจสอบ ได้ และมีการแบ่งปันผลกำไรให้แก่สมาชิกกลุ่มในรูปแบบเงินปันผลเพื่อเป็นการจูงใจให้กับสมาชิก ในกลุ่มร่วมกันบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3.2 ลูกค้า (Customer) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน หรือเป็นหัวใจ สำคัญของธุรกิจทุกประเภทที่ว่าได้ กลุ่มควรรักษาลูกค้าเดิมและลูกค้าใหม่ไว้ให้ดีและควรผลิตสินค้าได้ ตามขนาดสินค้าและปริมาณที่ลูกค้าสั่งซื้อ การเข้าเยี่ยมชมแหล่งผลิตก็ถือว่าเป็นการสร้าง ความไว้วางใจ ในด้านการบริการให้กับลูกค้าอย่างมากเช่นเดียวกัน

2.3.3 กระบวนการจัดการภายใน (Internal Process) กลุ่มควรมีการสรรหาแรงงานจากในชุมชนและควรเลือกแรงงานและแบ่งงานให้ให้ตามความถนัดของแต่ละคนเพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาของกลุ่มสามารถที่จะขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.4 การเรียนรู้และการเติบโต (Learning) มีการอบรมและพัฒนาทักษะในการผลิตให้กับแรงงานและสมาชิกอยู่เป็นประจำ และมีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆอยู่เสมอเพื่อให้เข้ากับตามยุคตามสมัยหรือตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไปได้

2.4 ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable) เป็นสิ่งที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรคำนึง ดังนี้

2.4.1 สังคม (Social) มีการให้ความช่วยเหลือกับสมาชิกในกลุ่มที่ได้รับความเดือดร้อนในยามฉุกเฉิน มีส่วนร่วมในกิจกรรมและให้การสนับสนุนด้านสาธารณะกับชุมชน

2.4.2 สิ่งแวดล้อม (Environment) ควรช่วยกันจัดการของเสียโดยคำนึงถึงสถานะแวดล้อมของชุมชน

2.4.3 เศรษฐกิจ (Economy) การดำเนินงานของกลุ่ม คำนึงถึงผลในระยะยาวมากกว่าผลกำไรในระยะสั้น และการดำเนินงานของกลุ่มคำนึงถึงการเติบโตไปด้วยกันของเศรษฐกิจของสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นในการบริหารจัดการกลุ่มควรค่อยเป็นค่อยไปหรือควรคำนึงตามสถานะของเศรษฐกิจในระยะยาวให้มากขึ้นด้วย

2.4.4 ความพอเพียง (Sufficiency) กลุ่มสามารถปรับการดำเนินวิสาหกิจชุมชนได้ทันที่ตรงกับสภาพเศรษฐกิจและพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดในการบริหารจัดการกลุ่ม และกลุ่มควรมีการวางแผนการผลิตสินค้า และการขายได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่กระทบต่อวิถีชีวิตตนเองและชุมชน

อย่างไรก็ตาม การสร้างรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ควรคำนึงถึง “ความไว้วางใจ” นับว่าเป็นส่วนสำคัญกับทุกองค์ประกอบในการจัดการกลุ่ม โดยผู้นำต้องตระหนักในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นธรรมและสร้างความไว้วางใจให้กับลูกค้าในด้านการผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานตรงกับความต้องการสินค้าของลูกค้า และสร้างความไว้วางใจกับเครือข่ายหรือสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนเพื่อการสร้างวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน

3. การนำเสนอแนวทางให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสำหรับกลุ่มสินค้าเกษตร ในการใช้ประโยชน์จากการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนและการบริหารจัดการโซ่อุปทาน เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ

การสร้างรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ส่วนประกอบสำคัญที่อยู่ในการสร้างความไว้วางใจ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Community)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตร ต้องมีผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ ความกระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ มีการสนใจในการรวมกลุ่มรวมถึงมีความยุติธรรมและความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ ซึ่งจากการวิจัยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรผู้นำกลุ่มได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกในการบริหารจัดการกลุ่มก็ส่งผลให้การประกอบธุรกิจของกลุ่มมีประสิทธิภาพ แต่ถ้ากลุ่มมีผู้นำกลุ่มไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดก็อาจส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตร ไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ หรือทำให้ไม่ได้รับความไว้วางใจในการดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มจากสมาชิกได้

3.2 ด้านการจัดการโซ่อุปทาน (SCOR Model)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตร ต้องมีการผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานตามที่ภาครัฐกำหนดหรือมีการผลิตสินค้าได้ตามคุณภาพตามความต้องการของลูกค้า โดยกระบวนการผลิตสินค้าต้องไม่กระทบกับสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ซึ่งจากการวิจัยก็จะส่งผลให้กลุ่มประกอบธุรกิจมีประสิทธิภาพ แต่ถ้ากลุ่มผลิตสินค้าไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดก็จะส่งผลให้สินค้าที่ผลิตมาไม่เป็นที่ต้องการของลูกค้าได้

3.3 ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน (BSC)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตร ต้องมีวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้าก่อนที่จะผลิตสินค้า เพื่อให้ได้ตรงตามขนาดสินค้าและปริมาณที่ลูกค้าสั่งซื้อ ซึ่งจากการวิจัยก็จะส่งผลให้กลุ่มผลิตสินค้าก็จะสามารถขายได้ แต่ถ้ากลุ่มไม่มีการวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้า สินค้าที่ผลิตออกมาอาจจะส่งผลให้ไม่สามารถขายได้

3.4 ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable)

การจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน กลุ่มต้องมีการวางแผนการพัฒนารูปแบบเป็นระบบ ต้องมีการคำนึงถึงการจัดการของเสียหลังกระบวนการผลิตสินค้าเพื่อไม่ให้กระทบกับสภาวะแวดล้อมของภายในชุมชน และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรต้องยึดหลักความพอเพียงในการดำเนินการเพื่อสามารถปรับเปลี่ยนได้ทันทั่วทั้งที่ตามสภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการวิจัยก็ส่งผลให้กลุ่มเป็นที่ยอมรับในชุมชน ทำให้กลุ่มมีการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน แต่ถ้ากลุ่มไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดก็อาจเกิดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของกลุ่มกับคนในชุมชนได้

ดังนั้นในการปรับหรือประยุกต์รูปแบบที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ เพื่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน จะประกอบไปด้วย 1) การรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนจะต้องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับดูแลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยสนับสนุนให้ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง 2) การกำหนดกลยุทธ์หรือแนวปฏิบัติในการจัดการตลอดโซ่อุปทานอย่างชัดเจน 3) ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนจะเกิดจากการดำเนินงานในการเรียนรู้และช่วยเหลือกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้กิจการของกลุ่มเกิดการเจริญเติบโตและพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน ซึ่งจะทำให้เกิด 4) การจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งแวดล้อมที่ดีในชุมชน และสามารถปรับการดำเนินวิสาหกิจชุมชนได้ทันทั่วทั้งที่กับสภาพเศรษฐกิจ มีการสืบทอดและนำวิถี

ชีวิตในชุมชนมาปรับใช้เพื่อดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยคำนึงถึงการดำเนินธุรกิจตามแผนงานที่ได้กำหนดขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูลอย่างรอบคอบ ซึ่งจะทำให้เกิดการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน สามารถสรุปการอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยเบื้องต้น พบว่า ผู้นำหรือสมาชิกส่วนใหญ่ที่จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนมาจากอาชีพเกษตรกรที่ประสบปัญหาทางด้านผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ โดยมุ่งเน้น การรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แนวในการจัดการโซ่อุปทานเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน เพื่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนในประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ ทองแกมแก้ว และ ชูศักดิ์ ทองแกมแก้ว (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยแบบมีส่วนร่วมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพืชในท้องถิ่น เพื่อแปรรูปเป็นอาหาร เครื่องสำอาง น้ำยาทำความสะอาด และกิจกรรมนันทนาการ พบว่า การรวมกลุ่มร่วมกันคิด ร่วมในการศึกษา ร่วมกำหนดและร่วมกันปฏิบัตินั้น สามารถทำให้งานต่างๆ ลุล่วงสำเร็จได้ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน นับเป็นการทำงานที่มีส่วนร่วมที่ดี และยังทำให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ มีความเป็นเจ้าของ และมีความพึงพอใจต่อภาพลักษณ์ของ

ผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย บุญมี และคณะ (2553) ที่กล่าวว่า คุณภาพจะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ องค์กรที่ผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจเมื่อซื้อสินค้าหรือรับบริการ และของ ดุษฎี นาคเรือง และคณะ (2560) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีการบริหารจัดการตลาดควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

2. จากผลการทดสอบจากการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน สรุปได้ดังนี้ อิทธิพลเชิงสาเหตุได้ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างแนวปฏิบัติในการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการจัดการโซ่อุปทาน (ตามสมมติฐานการวิจัยที่ 1) พบว่า ยอมรับสมมติฐานโดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.89 สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านแนวปฏิบัติในการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Community) มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการจัดการโซ่อุปทาน (SCO : SCOR Model) สามารถอธิบายได้ว่า ผู้นำกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และการได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มซึ่งต้องคำนึงถึงทุนทางวัฒนธรรม ควรมีการวางกลยุทธ์ด้านแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการโซ่อุปทาน เพื่อให้มีจุดมุ่งหมายและเป้าประสงค์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้มีการวางแผนได้อย่างรัดกุมและรอบคอบ มีการจัดหาวัตถุดิบที่เหมาะสมและมีคุณภาพ วัตถุดิบ

ถูกต้องตามความต้องการที่ใช้ในการผลิต มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ เพื่อผลิตสินค้าให้มีคุณภาพตรงความต้องการของลูกค้า มีกระบวนการส่งมอบและส่งคืนที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคมน กิจนุสนธิ์ (2559) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการจัดหา จัดซื้อ ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อทั้งซัพพลายเออร์ และลูกค้า ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการ โลจิสติกส์ของธุรกิจ ในเรื่องของการจัดซื้อและการจัดหาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญมากอีกกิจกรรมหนึ่งของโลจิสติกส์ ซึ่งในการบริหารจัดการ โซ่อุปทานควรให้ความสำคัญที่จะต้องมีการจัดการในการจัดซื้อ วัตถุดิบ และการจัดหาวัตถุดิบที่ดีมีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนไปจากการเน้นที่ราคาไปเป็นคุณภาพที่ดี โดยในการจัดซื้อและการจัดหาจะต้องมีกระบวนการเพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกวัตถุดิบและตัดสินใจเลือกผู้จัดจำหน่ายวัตถุดิบที่มีคุณภาพในราคาที่ยอมรับได้ และที่สำคัญจะต้องมีระบบที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบ และตัวผู้จัดจำหน่ายวัตถุดิบ ซึ่งจะเป็นตัวที่ส่งผลต่อการต้นทุนรวมของโลจิสติกส์ต่ำลง หน้าที่ความรับผิดชอบของการจัดซื้อยังอาจรวมไปถึง การรับมอบสินค้า การตรวจสอบสินค้า การจัดเก็บสินค้า การขนย้ายสินค้า การจัดตาราง การจัดส่ง ทั้งขาเข้าและออก และการทำลายทิ้ง แต่การจัดซื้อยังมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน อีกด้วย เช่น การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับลูกค้า และลูกค้าของลูกค้า รวมไปถึงผู้ส่งมอบของผู้ส่งมอบ ซึ่งจะทำให้การไหลของสินค้าเข้าสู่กระบวนการโลจิสติกส์มีประสิทธิภาพที่ดี สร้างความได้เปรียบให้กับธุรกิจได้ ตลอดจนการจัดการความสัมพันธ์ในโซ่อุปทานถือเป็นหัวใจของความสำเร็จที่สำคัญที่สุดหากไม่สามารถพัฒนาตรงจุดนี้ได้ก็ยากที่จะไปพัฒนาในส่วนอื่นๆ และนำไปสู่การล้มเหลวของโซ่อุปทาน และสอดคล้องกับ บุญจาวรณ วิงวอน, ชัยยุทธ เลิศพาชิน และจรงค์ศักดิ์ วงศ์วิราช (2554) ได้กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ทั้งทั้งธุรกิจและการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เสมือนญาติกับลูกค้า/คู่ค้า มีผลในการเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงภาวะความเป็นผู้ประกอบการและภาวะผู้นำไปสู่ผลการปฏิบัติงาน อย่างน่าพึงพอใจ กล่าวคือธุรกิจจะมีผลการปฏิบัติงานที่ดีจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องมีภาวะความเป็นผู้ประกอบการและภาวะผู้นำสูง ซึ่งภาวะดังกล่าวจะผลักดันให้เกิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) และสร้างสัมพันธ์ภาพเสมือนญาติกับลูกค้า/คู่ค้าและส่งผลต่อเนื่องไปยังผลการปฏิบัติงานที่ดีของธุรกิจอีกต่อหนึ่ง และ สุชาติ กิระนันท์ (2541) ที่ว่า การจัดการ โลจิสติกส์ในปัจจุบัน จำเป็นจะต้องใช้ความสามารถของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการจัดการค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นการนำข้อมูลสินค้า ข้อมูลลูกค้า ข้อมูลคู่ค้า และกระบวนการการทำงานเข้าสู่ฐานข้อมูลระบบเพื่อให้การจัดการและการทำงานมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มความรวดเร็วและความแม่นยำในการจัดการให้กับองค์กรและจากผลการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุของแนวปฏิบัติในการรวมกลุ่มในวิสาหกิจ

ชุมชนที่มีต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน (ตามสมมติฐานการวิจัยที่ 2) พบว่าสมมติฐาน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11 ซึ่งสรุปได้ว่าปัจจัยด้านแนวปฏิบัติในการการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชน (Community) ไม่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุทางตรงต่อปัจจัยด้านความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน (BSC)

ซึ่งอธิบายได้ว่า ความร่วมมือของผู้นำและสมาชิกในชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ไม่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการภายในการเรียนรู้และเติบโตของความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องข้อมูลจาก กรมพัฒนาชุมชน (2553) ได้กล่าวว่าตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ดังนี้ ด้าน ศักยภาพชุมชน คือ ความสามารถหรือชุมชนที่มีการเจริญเติบโตเป็นชุมชนที่มีประชาชนทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างระเบียบทางสังคมต่างๆ หลายด้าน ประชาชนตั้งเป้าหมายสำหรับการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นหมู่ มากและความสามารถที่จะร่วมกันดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นๆ สามารถพิจารณาความสำเร็จด้าน ศักยภาพชุมชน ได้ดังนี้ 1) ศักยภาพโดยรวม มีความสามารถในการจัดการสินค้าของชุมชน สามารถ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าของชุมชน คนในชุมชนมีประสบการณ์ในทางธุรกิจมากขึ้น 2) การรวมกลุ่ม มีการรวมกลุ่มพัฒนาขนาดของกลุ่มขยายเพิ่มจำนวนสมาชิกมากยิ่งขึ้น กลุ่มมีความสามัคคี ในระหว่างสมาชิก 3) ผู้นำทางธุรกิจ เกิดผู้นำทางธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการ มีการยอมรับในชุมชนให้ เป็นตัวแทนหรือผู้นำทางธุรกิจ 4) ทรัพยากรท้องถิ่น มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการผลิตและเกิดความ เป็นนิยมไทยรักในภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ การพิจารณาความสำเร็จด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ นุรน์จมาล် แวโด (2557) ที่ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จมาใช้ เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการวิจัย ในด้านปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายในองค์กรและปัจจัยด้าน สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ศักยภาพของชุมชน จะทำให้ชุมชนสามารถดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างงานและรายได้ ให้กับคนในชุมชน ลดการอพยพย้ายถิ่นฐานสู่เมือง การทำวิสาหกิจชุมชนเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ในชุมชน รวมทั้งการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ของประชากรที่เป็นพื้นฐานสำคัญของประเทศ แต่เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางอ้อมของแนวปฏิบัติในการ รวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนที่มีต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผ่านการจัดการโซ่อุปทาน (SCO : SCOR Model) พบว่า ปัจจัยที่เป็นเหตุที่มีต่อแนวปฏิบัติของการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชน (Community) ได้ค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.83 จะเห็นได้ว่า จากการเปรียบเทียบขนาดอิทธิพลของการพัฒนาปัจจัยที่เป็น เหตุของแนวปฏิบัติของการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชน (Community) ส่งผลต่อปัจจัยด้านความสำเร็จ ของวิสาหกิจชุมชน (BSC) โดยผ่านปัจจัยที่เป็นแนวปฏิบัติของการจัดการโซ่อุปทาน (SCO : SCOR Model) ซึ่งสรุปได้ว่า การรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนจะต้องผ่านตัวแบบเชิงปฏิบัติการโซ่อุปทานซึ่ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนและการบริหารกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดหา การแปรรูป และกิจกรรมโลจิสติกส์ต่างๆ กิจกรรม รวมถึงการประสานงาน การเชื่อมโยงกันระหว่างผู้จำหน่าย วัตถุดิบ ตัวกลาง ผู้ให้บริการขนส่ง และลูกค้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นเหตุที่มีต่อแนวปฏิบัติที่ก่อให้เกิด ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ แซ่มเงิน และคณะ (2560) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนไวน์ศรีชุมแสง ตำบลท่าไม้รวก อำเภอ ท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการสนับสนุน กับความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการด้านคน

ด้านวัตถุดิบ ด้านการจัดการ ด้านเครื่องมือ และด้านการตลาดมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จด้านศักยภาพชุมชน พบว่าด้าน ผู้นำมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จด้านศักยภาพชุมชน เนื่องจากการมีผู้นำกลุ่มที่ดีมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม มีความซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ดีและมีความรับผิดชอบ มีความเสียสละที่จะทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ย่อมทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับ รวีวรรณ ไชยเมืองเลน (2553) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพปลูกข้าวโพด จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ลักษณะของผู้นำที่ดีควรมีความซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์เข้ากับคนได้ดี รู้จักใช้คนและแรงจูงใจให้คนศรัทธา ฉลาดทันคน ทันเหตุการณ์ มองการณ์ไกล กล้าตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้และมีความรู้ความสามารถในเรื่องกิจกรรมของกลุ่มเป็นอย่างดี และตรงกับงานวิจัยของ กมลพรธ บุษุทธิ์ (2548) ซึ่งได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา กลุ่มจักสารทองเหลือง พบว่าการบริหารจัดการบุคลากรมีส่วนสำคัญในการดำเนินงานโดยคนต้องมีความรู้มีทักษะ ในการทำงานและมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานซึ่งจะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จส่วนการบริหารจัดการด้าน วัตถุดิบ ด้านการจัดการด้านเครื่องมือ และด้านการตลาดมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จด้านผลิตภัณฑ์

นอกจากนั้น ผลการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุของการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนที่มีต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (ตามสมมติฐานการวิจัยที่ 3) สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ว่าปัจจัยด้านการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสินค้าการเกษตรอย่างยั่งยืน ด้วยค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.18 สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มควรพัฒนาความร่วมมือของผู้นำและสมาชิกกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชนในการให้ความรู้เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้เป็นแนวทางในการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการผลิตสินค้าที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมของชุมชน โดยการดำเนินงานของกลุ่มจะคำนึงถึงผลในระยะยาวมากกว่าผลกำไรในระยะสั้น การดำเนินธุรกิจตามแผนงานที่ได้กำหนดขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูลอย่างรอบคอบรวมทั้งมีการสืบทอดและนำวิถีชีวิตในชุมชนมาปรับใช้เพื่อดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสินค้าการเกษตรแบบยั่งยืนในประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wronka (2013) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืนประกอบไปด้วยการมีภาวะผู้นำ โดยผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับทางสิ่งแวดล้อม ภายใต้อุณหภูมิและกฎระเบียบที่ระบุไว้ โดยธุรกิจชุมชนจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีในการวางแผนและการนำไปปฏิบัติ มีคุณสมบัติในการบริการ โดยจะต้องมีใจรักในการบริการ มีความเต็มใจในการทำงาน ประการต่อมาคือ การประสานงานร่วมกับภาครัฐ ในการส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งการมีทุนทางสังคม ที่จะนำพากลุ่มให้ประสบความสำเร็จได้ และความร่วมมือของชุมชน ในการนำไปปฏิบัติจะต้องได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากชุมชน สุดท้าย

จะต้องมีความโปร่งใสทางการเงิน ในการจัดหาเงิน และการจัดสรรรายได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับ Valchovska and Watts (2013) ที่พบว่า โครงสร้างทางสังคม ทูทางสังคม และค่านิยมทางสังคมนับเป็นปัจจัยที่จะมีส่วนเสริมหนุนให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินการได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ (2550) พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้นั้น ควรกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาคือครอบคลุมในทุกๆ ด้านอย่างเพียงพอและสมดุลกันด้วยการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นด้วยความจริงใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมคิดและได้ฝึกฝนจนมีความสามารถเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้จึงจะก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาในการขับเคลื่อนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พบว่ายังขาดความชัดเจนในทิศทางพัฒนา เนื่องจากมีปัญหาการรวมกลุ่มกัน การสนับสนุนจากภาครัฐ การต่อรองจัดซื้อปัจจัยการผลิตและการขอสนับสนุนเงินทุน มีเพียงผู้นำและแกนนำดำเนินการของกลุ่มเป็นหลัก ขาดแผนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจน ทำให้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนดำเนินการไปได้ช้าและไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรมีกลยุทธ์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน และผลการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยด้านการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อบริการด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านการจัดการโซ่อุปทาน ด้วยค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.27 สามารถอธิบายได้ว่า การที่ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่เกิดจากการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนร่วมมือกันไปในทิศทางเดียวกันยังมีมากขึ้น ก็จะทำให้กระบวนการทำงานมีความคล่องตัว ทำให้มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและสามารถพัฒนาสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทันทั่วถึง เพื่อก่อให้เกิดการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสินค้าการเกษตรอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Esquivias, Ramos and Souza (2010) ที่ศึกษาเรื่อง Business Model Adaptation in Retail : A growing need พบว่า การพัฒนาตัวแบบในการปฏิบัติงาน (Operational model) โดยมุ่งเน้นด้านทรัพยากรและการดำเนินงานตลอดโซ่อุปทาน จะทำให้ธุรกิจมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนการดำเนินธุรกิจ โดยยังมีสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว ในทุกสภาวะการณ์ ก็จะส่งผลให้เกิดความได้เปรียบเชิงการแข่งขันอย่างสมดุลและยั่งยืนของธุรกิจค้าปลีกศูนย์รวมสินค้าบ้านและที่อยู่อาศัยในประเทศไทย อีกทั้งจากผลการวิจัยยังพบว่า ปัจจัยด้านการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อบริการด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านการจัดการโซ่อุปทานและความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ด้วยค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.52 สามารถอธิบายได้ว่า การจะก่อให้เกิดการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสินค้าการเกษตรอย่างยั่งยืนในประเทศไทยได้นั้นจะต้องเกิดจากการรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง โดยมีการจัดการโซ่อุปทานอย่างครบวงจรซึ่งทำให้เกิดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กำไร แก้วเสียง (2542) ที่ศึกษาถึงองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งผลให้ชาวบ้านนำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาใช้เพื่อการต่อยอดและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์จึงมีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวสุรินทร์ ที่มีสีสันและลวดลายเฉพาะตัว ส่วนใหญ่ยังมีการดำเนินธุรกิจที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้

และเทคโนโลยีเป็นฐาน ในการแข่งขันทำให้ขาดความตระหนักความสนใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อ การประกอบการผลการศึกษายังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กนกพร นิมพลี (2555) ที่ให้ความสำคัญ สำคัญกับการจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพึ่งตนเองด้วยการดำเนินการของชุมชน ด้วย วิธีการนำระบบความคิดด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ สังคมและวัฒนธรรม มาผสมผสานในการพึ่งตนเอง ส่วนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และพบว่าขาดแคลนบุคลากรทั้งปริมาณและ คุณภาพ โดยเฉพาะในระดับช่างเทคนิคเพื่อรองรับการยกระดับ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชน ที่ตรงกับการศึกษาของ นางนุช อิ่มเรือง และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนว ทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอ ผ้าไหมบ้านห้วยหลิมเกิดขึ้นจากการรวมตัวของสตรีที่มีฝีมือในการทอผ้าไหมเพื่อหารายได้เสริมจาก ฤดูทำนาประกอบกับชุมชนมีสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตรกรรมเท่าที่ควรส่งผลให้ ประชาชนหันมาทอผ้าไหมเป็นอาชีพเสริมเพิ่มมากขึ้น การบริหารจัดการกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นด้านการ ดำเนินงาน ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านเงินทุน เป็นไปอย่างมีระบบ แต่ด้านเงินทุนมีข้อจำกัด ของแหล่งเงินทุนที่มีผลต่อปัจจัยการผลิต ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มจะมาจากการบริหารจัดการ กลุ่มที่มีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนการผลิตที่มีกลุ่มสมาชิกที่มีทักษะฝีมือการ ผลิตที่ได้มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ที่ออกมาจึงมีคุณภาพ พร้อมกันนั้นกลุ่มก็มีกระบวนการเรียนรู้อัน ต่างๆ อยู่ตลอดเวลามีการเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่างๆ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ และแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการบันทึกลวดลาย ผ้าไหมมัดหมี่ลายต่างๆ ลงในสื่อเพื่อเป็นหลักฐานถ่ายทอดให้ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้ถึงภูมิปัญญา อันล้ำค่าของบรรพบุรุษ ประกอบกับมีการพัฒนาความรู้ของคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ใน ด้านการผลิต การตลาด ให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะพัฒนาและสามารถแข่งขันกับวิสาหกิจกลุ่มอื่น ได้อย่าง ยั่งยืน และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวัฒน์ นิลดำ (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชนร้านจำหน่ายสินค้า ศูนย์บริการทางหลวงเขาโพธิ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อทำความเข้าใจ ถึง ปัจจัยที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ นโยบายรัฐ ทูนาทางสังคม วัฒนธรรม ชุมชน สัมพันธภาพ ขององค์กรและเครือข่ายฯ การจัดการความรู้แนวชุมชนปฏิบัติในองค์กรสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้าน วิสาหกิจชุมชน เอกลักษณะและศักยภาพในด้านต่างๆ ของสินค้าวิสาหกิจชุมชน มีผลต่อการดำเนินงาน ขององค์กร คือ มีพื้นที่จำกัดไม่เพียงพอต่อการรองรับจำนวนสินค้า บริการ และลูกค้า ทุนสำหรับการ ขยายการดำเนินงานขององค์กร ผลการศึกษาพบว่ามีข้อจำกัดด้านศักยภาพของบุคลากรไม่พร้อมต่อ การรองรับการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลง การดำเนินงานยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร หน่วยงานรัฐมีข้อจำกัดในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชน ด้านแนวทางการแก้ไขในการดำเนินงาน วิสาหกิจ คือ หน่วยงานรัฐควรเปิดโอกาสและพื้นที่ให้กับองค์กรและส่งเสริมพัฒนาและสนับสนุนทุน ในการดำเนินงาน พัฒนาเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน จัดหา

เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ควรมีการขยายพื้นที่หรือสาขา เพื่อการเติบโตของธุรกิจชุมชน

ผลการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุของการจัดการ ไร่อุปทานที่มีต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (ตามสมมติฐานการวิจัยที่ 4) สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ว่าปัจจัยด้านการจัดการ ไร่อุปทานมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.30 สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากลุ่มหรือชุมชนมีวางแผนการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานของกลุ่ม ตรวจสอบวัตถุดิบที่จัดหาที่จะผลิตเองหรือสั่งซื้อ ผลิตสินค้าและกำจัดของเสียโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การขนส่งสินค้า ด้วยวิธีที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า มีกระบวนการกำจัดสินค้าที่รับคืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีการสนับสนุนการดำเนินงานที่เหมาะสม จะส่งผลให้เกิดการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสินค้าการเกษตรอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและความพอเพียง ซึ่งจะสอดคล้องกับ นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ (2553) พบว่าสินค้าบางชนิดมีการเปลี่ยนการจัดการจากระบบดั้งเดิมมาเป็นระบบการจัดการสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและปลอดภัยของผู้บริโภคในประเทศและในตลาดโลกรวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนสู่การจัดการ ไร่อุปทานสมัยใหม่เพื่อการเพิ่มมูลค่าการผลิต หรือการลดต้นทุน ส่งผลให้เกษตรกรและผู้ประกอบการมีศักยภาพสูงขึ้น สามารถขายสินค้าที่มีคุณภาพในราคาที่สูงกว่าสินค้าทั่วไป อย่างไรก็ตาม แนวคิดโลจิสติกส์เป็นเรื่อง ใหม่สำหรับภาคเกษตรของประเทศไทย โดยเฉพาะในระดับวิสาหกิจชุมชน เกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิก วิสาหกิจชุมชนยังคงดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ได้ ผลผลิตโดยใช้รูปแบบการจัดการแบบเดิมซึ่งอาจ ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและการ แข่งขันในปัจจุบัน ส่งผลให้มีต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตลดลง และไม่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ และสอดคล้องกับ ศิริพร เลิศยิ่งยศ (2554) ที่ได้ศึกษากิจกรรมด้านโลจิสติกส์ของกลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านกิมมะอุ-สวนหม่อน จังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัญหาที่มีมากที่สุด คือ ไม่มีการนำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้อย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องของการรับ-ส่งข้อมูล ทำให้การเชื่อมโยงของข้อมูลตั้งแต่ต้นจนถึงมือผู้บริโภคไม่สมบูรณ์และพบความผิดพลาดบ่อยครั้ง อีกทั้งไม่มีการพยากรณ์และวางแผนการสั่งซื้อของลูกค้า หรือการจำหน่ายสินค้าไว้ล่วงหน้าจึงไม่สามารถคำนวณการสั่งซื้อวัตถุดิบได้อย่างถูกต้อง ไม่มีการจัดระบบการจัดเก็บและจัดกลุ่มสินค้าอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชันยธร ตินภณ และ คณะ (2559) ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ควรสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้บริโภคทราบถึงประโยชน์ของข้าวอินทรีย์ และมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของข้าวอินทรีย์ กระบวนการผลิตข้าวควรเน้นเรื่องความปลอดภัย ควรมีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ฉลากมีการบ่งบอกถึงคุณค่าทางโภชนาการและสามารถสะท้อนเรื่องราววัฒนธรรมการกินข้าว รวมถึงการสร้างความแข็งแกร่งด้วยตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม

ผลการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุของความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนที่มีต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (ตามสมมติฐานการวิจัยที่ 5) สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ว่าปัจจัยด้านความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วย

ค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.60 สามารถอธิบายได้ว่า ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนที่เกิดจากกระบวนการจัดการภายในที่ดี มีการจัดทำงบการเงินพื้นฐานด้านการเงินอย่างเหมาะสม ให้ความสำคัญกับความสะดวกในการให้บริการลูกค้า และ มีการศึกษาคุณภาพวิสาหกิจหรือหน่วยงานที่เป็นต้นแบบเพื่อนำแนวทางมาพัฒนาปรับปรุง จะส่งผลให้เกิดการจัดการวิสาหกิจชุมชนของสินค้าการเกษตรอย่างยั่งยืน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาย หิรัญกิตติ (2542) กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรและในการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น มีหน้าที่ทางการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) การวางแผน (2) โครงสร้างขององค์กรการสั่งการ (3) การประสานงาน (4) การควบคุม การวางแผนการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ย่อมต้องรู้ถึงเป้าหมายของตนและหาวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดทำแผนเป็นแบบที่กำหนดเพื่อการจัดสรรทรัพยากร หรือตารางการปฏิบัติงานและกิจกรรมที่สำคัญอื่นๆ โดยมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมาย การวางแผน และแผนการวิสาหกิจ แสดงความเป็นไปได้ของวิสาหกิจ การจัดหาเงินทุน และการดำเนินงาน ในอนาคต ในการวางแผนที่ถูกต้องเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ หลักการบริหารจัดการภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการบริหารงานด้านการกำหนดกิจกรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาด้าน การตลาด การบริหารจัดการด้านการแบ่งปัน ผลประโยชน์ของกลุ่ม จากความหมายของการบริหาร จัดการ หมายถึง การวางแผนจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และควบคุมการดำเนินงาน เพื่ออำนวยความสะดวกและการ ควบคุมกิจการ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานให้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของกลุ่ม โดยมีหลักเกณฑ์ของการบริหารจัดการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณ มีเหตุมีผล มีความรู้ รอบคอบและมี ภูมิคุ้มกันของกลุ่ม คือ การรวมพลังสามัคคีในกลุ่มเป็นกิจกรรมของกลุ่มที่ปฏิบัติร่วมกันเพื่อบรรลุถึงจุดหมายปลายทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญชัย สุขสกล (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการการตลาดธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงประเภทธุรกิจเกษตรของเกษตรกรปลูก มะขามหวานเพื่อการค้าจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การที่จะทำให้กลุ่มธุรกิจชุมชนประสบความสำเร็จสามารถพึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืน สมาชิกชุมชนจะต้องมีการร่วมมือกัน ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่การรวมกลุ่มกันมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานตามความถนัด มีการรวมกลุ่มกันวางแผนธุรกิจ วางแผนการตลาดโดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก การผลิตต้องมีการใช้ วัตถุดิบที่มีคุณภาพ มีเครื่องมือ อุปกรณ์ที่เหมาะสม กระบวนการผลิตมีความสะอาด ได้มาตรฐานสากล ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนประเภทธุรกิจเกษตรของ เกษตรกรปลูกมะขามหวานเพื่อการค้าจังหวัดเพชรบูรณ์ต้องมีการทำแผนธุรกิจที่เริ่มจากการวิเคราะห์ตนเอง การสร้างกำลังใจ และมีเป้าหมายเป็นผลกำไรอย่างเพียงพอ การทำกำไรอย่างเพียงพอ คือไม่ทำให้ใครเดือดร้อน รวมถึงสังคมต้องไม่เดือดร้อนด้วย สิ่งที่สำคัญ คือต้องรู้จักตนเอง รู้ว่าธุรกิจ ชุมชน เพชรบูรณ์มีจุดแข็งหรือจุดคืออะไร โดยการวิเคราะห์จากหลายๆ ด้านเพื่อพิจารณาว่าธุรกิจมีความเป็นไปได้แค่ไหนหลังจากมีผลิตภัณฑ์มะขามหวานออกสู่ตลาดแล้ว สิ่งที่ต้องทำต่อมาก็คือ การสร้างความเชื่อมั่นก่อนว่าผลิตภัณฑ์มะขามหวานต้องขายได้ สำหรับการเข้าสู่ตลาด นั้นต้องวิเคราะห์ลูกค้าควบคู่ไปด้วยการวิเคราะห์ตลาด โดยที่กลุ่ม

ลูกค้าหลัก มี 3 ประเภทคือ ลูกค้าทั่วไป ลูกค้าเฉพาะกลุ่ม และ ลูกค้าที่มีความจำเป็นต้องการในการบริโภค ซึ่งจะเข้าไปอยู่ในกลุ่มไหนขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์มะขามหวาน เมื่อได้ตลาดที่แน่นอน จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ ซึ่งผู้ประกอบการกิจกรรมเน้นการทำประชาสัมพันธ์เข้าตรงถึงกลุ่มลูกค้า หรืออาจจะเข้าร่วมเป็นผู้สนับสนุน หรือเป็นผู้อุปถัมภ์ในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ตรงกับกลุ่มลูกค้า ส่วนการผลิตสินค้าจะออกมาเหมือนหรือแตกต่างกับคู่แข่ง คุณภาพจะสูงหรือต่ำกว่าไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ เพราะสินค้าแต่ละชนิดเทคนิคการผลิตแตกต่างกัน ราคา ก็จะแตกต่างกันไปด้วย

และผลการทดสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุของการจัดการโซ่อุปทานที่มีต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน (ตามสมมติฐานการวิจัยที่ 6) สรุปได้ว่า ยอมรับสมมติฐานที่ว่าปัจจัยด้านการจัดการโซ่อุปทานมีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ด้วยค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.98 สามารถอธิบายได้ว่า การวางแผนกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับสินค้าและความต้องการของลูกค้า การจัดหาวัตถุดิบโดยให้ความสำคัญจากภายในชุมชนหรือสมาชิก การดูแลสินค้าจนกว่าจะถึงการส่งมอบให้ลูกค้า การรับคืนจากลูกค้าที่ไม่พึงพอใจในสินค้า รวมถึงมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญจาวรณวิงวอน และคณะ (2554) พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีแนวทางในการดำเนินธุรกิจตามกระบวนการโซ่อุปทานและมุ่งหวังให้ธุรกิจเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ประกอบด้วย 4 แนวทางคือ 1) การจัดการความต้องการ 2) กระบวนการจัดการโซ่อุปทาน 3) การบรรจุภัณฑ์เพื่อกระจายสินค้าไปสู่ตลาดและผู้บริโภค และ 4) ผลลัพธ์เชิงสังคมที่เกิดขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ วิเชียร ธิมาชัย (2549) เรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในอำเภอทรายมูล พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จวิสาหกิจชุมชน คือ การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารด้านการผลิต การตลาด เนื่องจากการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีต้องมีการวางแผน การดำเนินการต่างๆ ภายในกลุ่มมีการจัดองค์กรที่ดีแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนมีเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมอย่างเหมาะสมและมีการตลาดที่เข้มแข็งสามารถแข่งขันกันกลุ่มอื่นๆ ได้และมีการจัดการที่ดีจะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

3. ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการโซ่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน ที่อยู่บนพื้นฐานของการรวมกลุ่มสินค้าเกษตรของวิสาหกิจชุมชนที่มีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ กระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ มีความยุติธรรมและความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และมีความน่าเชื่อถือ โดยจะต้องมีการจัดการโซ่อุปทานที่มีกระบวนการทำงานต่างๆ เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร การบริหารจัดการด้านอุปสงค์และอุปทานให้มีความสมดุลและมีสินค้าหรือบริการที่เพียงพอกับความต้องการได้อย่างทันทั่วทั้ง มีสินค้าหรือบริการที่หลากหลายครบถ้วน ที่ทำให้เกิดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนที่การดำเนินงานของกลุ่ม จะคำนึงถึงการเติบโตไปด้วยกันของเศรษฐกิจของสมาชิกในกลุ่ม ผลิตสินค้าโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมของ

ชุมชน และสามารถปรับการดำเนินวิสาหกิจได้ทันทั่วทั้งกับสภาพเศรษฐกิจและผลผลิตสินค้า และการขาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่กระทบต่อวิถีชีวิตตนเองและชุมชน ซึ่งจะสอดคล้องกับของ อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามพิทยาพงศ์ (2540) ที่กล่าวว่า ศักยภาพและภูมิปัญญาที่สั่งสมมา เปรียบเสมือนฐานรากในการพัฒนาตนเอง ให้เกิดความเอื้ออาทรผูกพันรักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือ แบ่งปัน สามารถควบคุมและจัดการปัญหาท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ สร้าง เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และพร้อมรับการปรับตัวให้เข้ากับการพัฒนาภายนอกได้ และ เสรี พงศ์พิศ (2548) ที่กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการลงทุน การประกอบอาชีพและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างเป็นระบบมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีทักษะฝีมือที่จำเป็น ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับชุมชน ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสมีทักษะที่เพียงพอในการประกอบอาชีพดูแลตนเองได้ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเองได้ การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ชุมชน รวมกลุ่มในแก้ไขปัญหาด้วย ตนเองสร้างการเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดการพึ่งพาตนเองเป็นไปตามหลักการแนวคิดวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการผลิตของคนไทยในชนบทในอดีตที่มีการผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อกิน เพื่อใช้เองและเพื่อแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในสังคมสร้างอาชีพ รายได้ นำมาซึ่งการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ชุมชน ตลอดจนภาพรวมของประเทศ และพัฒนาก่อรูปเป็นวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว ประกอบกับมียุทธศาสตร์ชาติที่ สนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้เติบโตอย่างสมดุลตามศักยภาพของพื้นที่ และเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ สนับสนุนการความเติบโตของวิสาหกิจชุมชนอีกทางหนึ่ง สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (2554) รวมทั้ง สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ (2550) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้นั้นควรกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาก็ครอบคลุมในทุกๆ ด้านอย่างเพียงพอและสมดุลกัน ด้วยการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นด้วยความจริงใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมคิดและได้ฝึกฝนจนมีความสามารถเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองได้ จึงจะก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาในการขับเคลื่อนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่พบว่ายังขาดความชัดเจนในทิศทางการพัฒนา เนื่องจากมี ปัญหาการรวมกลุ่มกัน การสนับสนุนจากภาครัฐ การต่อรองจัดซื้อปัจจัยการผลิตและการขอ สนับสนุนเงินทุน มีเพียงผู้นำและแกนนำดำเนินการของกลุ่มเป็นหลัก ขาดแผนการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจน ทำให้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนดำเนินการ ไปได้ช้าและไม่ต่อเนื่อง ดังนั้น จึงควรมีกกลยุทธในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการ พึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มในวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกับดูแลและช่วยสนับสนุนให้ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง กำหนดกลยุทธ์หรือแนวปฏิบัติในการจัดการตลอดโซ่อุปทานอย่างชัดเจน และ ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการดำเนินงานในการเรียนรู้และช่วยเหลือกิจกรรมของ

กลุ่มอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้กิจการของกลุ่มมีการเจริญเติบโตและพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน ซึ่งจะทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดีในชุมชน สามารถปรับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนได้ทัน่วงที่กับสภาพเศรษฐกิจ มีการเติบโตและนำวิถีชีวิตในชุมชนมาปรับใช้ในดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยคำนึงถึงการดำเนินธุรกิจตามแผนงานที่ได้กำหนดขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลจากการพัฒนารูปแบบด้านความสัมพันธ์โครงสร้างของตัวแปรที่ส่งผลต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปต่อยอด และประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนในประเทศไทยต่อไป

ข้อจำกัดของงานวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรเท่านั้น ควรศึกษาวิสาหกิจชุมชนประเภทอื่นๆ เพิ่มเติม และนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับผลเชิงประจักษ์ต่อไป
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลรวมถึงการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งอยู่ในช่วงสินค้าเกษตรกำลังมีการปรับตัว ภาพรวมของสินค้าเกษตรมีดัชนีที่ไม่แน่นอน ซึ่งอาจจะส่งผลให้การเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ ที่แสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการปรับตัวของสินค้าเกษตรให้ก้าวทันเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าการเกษตรอย่างยั่งยืน ซึ่งบริบทของการจัดการวิสาหกิจชุมชนอาจจะมีการปรับกลยุทธ์หรือมีตัวชี้วัดที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยและข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการประกอบการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตร และเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการวางแผนวิสาหกิจชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการและเข้าถึงผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 จากผลการศึกษาได้ค้นพบโครงสร้างทางสังคมที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจวิสาหกิจชุมชน โดยพบว่า 1) ด้านบารมี พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จหรือที่สามารถดำเนินการจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพได้ส่วนใหญ่จะมาจากการจัดตั้งกลุ่มโดยผู้นำกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และ 2) วิสาหกิจชุมชนยังยึดติดกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ส่งผลทำให้การขับเคลื่อน ในการพัฒนาในการดำเนินการธุรกิจวิสาหกิจชุมชนได้ช้าหรือต้องปิดตัวกิจการ

1.2 ในเชิงนโยบายการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่ในการวางแผน และกำหนดนโยบายของธุรกิจ ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัย มาเป็นแนวทางในการวางกลยุทธ์ของวิสาหกิจชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการและเข้าใจถึงตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ

ผลการดำเนินงานของการจัดการ ไร่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนของประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการวิจัยในบริบทที่แตกต่างกัน โดยการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทยหรือกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีศักยภาพหรือมีแนวโน้มในการเติบโต เพื่อศึกษาการจัดการ ไร่อุปทานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนที่แตกต่างกันในช่วงเวลาเดียวกันว่าจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

2.2 การวิจัยครั้งนี้ออกแบบให้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพไปพร้อมกัน โดยในการวิจัยครั้งถัดไป ผู้วิจัยเสนอแนะว่าควรเป็นแบบการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและได้ผลการวิเคราะห์แล้ว จึงค่อยดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการยืนยันผลการวิจัยว่ามีความน่าเชื่อถือมากขึ้นและเป็นการยืนยันการวิจัยครั้งนี้ซ้ำอีกครั้งว่าไม่ว่าจะออกแบบขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบไหนก็จะได้ผลลัพธ์ที่เหมือนกัน